

1905 júl. 9

Balla Károly cikke az Egyetértésben a horvátok és a magyarok együttműködésének lehetőségeiről¹

Nemzeti létünk, jövőndő állami boldogulásunkért folytatott szívós küzdelmeink közepett korszakot, fordulatot jelző mezsgyéhez jutottunk el. Megállapodnunk e határnál nem szabad. Tétovázunk férfiatlanság, szégyenítő gyávaóság volna, a kimondott szóért, a közakarát parancsából magasan lobogtatott zászló becsületéért helyt kell tehát állanunk. De bármennyire is hevítsen mindnyájunkat a haza, a nemzet ügyének szenvedélyes, forró szeretete, bármennyire is feszítse kebleinket a sok évszázados csalódás, keserűség és szomorú tapasztalatok felgyülemlett, gátakat söprő áradata, sohasem feledkezzünk meg a történelmi pillanat nagy horderejéről, hanem vegyük komoly és higgadt bírálat alá a jövőndő helyzet feltételeit, igyekezzünk akképp kiépíteni az új magyar birodalom megvívhatlan védbástyáit, hogy azokon sem a pokol kapui, sem Bécs cselszövései erőt soha, soha többé ne vehessenek. Feladata, erkölcsi kötelessége édes mindnyájunknak, hogy a magyar haza társadalmi és politikai alapvető létfeltételeit a jelenlegi harc káoszából mintegy extrahálva, kidomborítsuk akképpen, hogy hazánk hivatásának, nemzetünk politikai missziójának, továbbá az adott geográfiai, társadalmi és a történelmi időkbe visszanyúló helyzetnél fogva a józanság, méltányosság, jogszerűség és a politikai okosság követelményeinek megfeleljenek.

A társadalmi kérdések megvitatását más alkalomra hagyom. Ezúttal a politikai létkérdésünk egyik legeminensebb mozzanatát állítom előtérbe. Ez pedig a hazai nemzetiségi kérdés és a horvátokkal való viszonyunk rendezése. Hogy pedig ezúttal horvát testvéreinkhez intézzük szövegünket, annak aktuális jelentősége van.

A nagyhorvátok lapja, az *Agramer Tagblatt* e hó 5-i számának vezető cikkében foglalkozik cikkírónk a horvát kérdéstről írott tárcaközleményének irányeszméivel. A tárcaközlemény vezérlő gondolata, a horvát–magyar tartós politikai barátság, szívélyes testvéri viszony felújítása, vagyis újjáteremtése láthatólag kellemesen érintette a nagyhorvátok vezérlő sajtóorgánumát. Eltekintve néhány helyeslő, néhol kifogásoló megjegyzéstől, az említett lap e szavakkal fejezi be a cikkét: „De mindezt és még sok egyebet el lehetne felejteni és kiegyenlíteni, ha nem pusztán tárcaközlemény politikáról volna szó, és ha az egész magyarság éppoly nyíltan és őszintén csatlakoznék a tények által igazolt ama politikai hitelvezet, hogy a horvátokkal való béke a magyarságra nézve létkérdés. Különbön pedig itten is meg kell jegyeznünk: aki akarja a célt, annak az eszközöket is akarnia kell.”

A nagyhorvátok vezérlő lapjának kijelentéseit elismeréssel honoráljuk. Sőt tovább megyünk. Konstatáljuk, hogy az a hajlandóság a magyarsághoz való közeledésre, amely az *Agramer Tagblatt* glosszáiból kiérzik, rokonszenyünket a horvátok iránt nemcsak fokozza, de sőt lovagias kötelességünk ké teszi, hogy annak magyaros nyíltsággal elébe álljunk, és békejobbunkat szeretettel nyújtsuk feléjük.

Mert azt, hogy a horvátok és magyarok ne volnának és ne lennének egymásra utalva, vitatni nem lehet. Ezt józan magyar ember, magyar politikus sohasem vitatta. Ha történtek hibák, tévedé-

¹ A közlemény címe és lelőhelye: *Horvátok és magyarok. Egyetértés* 1905. júl. 9; 187. sz. — A függetlenségi sajtó felhívása aránylag szűkkörű visszhangot váltott ki horvát részről. Az egyetlen jelentősebb válasz ugyan csak az *Egyetértésben* látott napvilágot Tomašić (Tomassich) Miklós horvát képviselő tollából. (B) Az új irányzat érdekes jelensége az a közel egykorú cikk is, mely a nemzetiségi nyelveken készülő vetített képes szemléltető oktatásról, az Uránia ismeretterjesztő irodalmi, történelmi és földrajzi előadássorozatának indulásáról ad hírt. (A *nemzetiségek és a szemléltető oktatás. Egyetértés* 1905. jún. 25; 173. sz.)

sek akár egyesek, akár pártok részéről, azt a mai jelentős históriai pillanatban feledni kell. Sem Magyarország nem egzisztálhat biztosan egy őszinte, testvéri vonzalommal viseltető, a közös boldogulás, a múltból átszármazó politikai barátság kötelékeivel hozzánk fűződő Horvátország nélkül, sem a horvátországi jövő fennmaradását egy alapjaiban konszolidált, független, hatalmas Magyarország politikai érdekközössége, védelme, szeretete, kölcsönhatása nélkül elképzelni nem lehet. Ne merje pedig állítani senki, hogy mi a múltakra ott és ahol kell, fátyolt ne borítanánk. Ámde lássák be horvát testvéreink, hogy sem nem illő a horvátországi önérzetéhez, sem nem célszerű, sőt talán a múlt története és a jövő horvátországi jövője szerint sem indokolt, ha Bécsben kereskednek, és az osztrák osztrák birodalmi eszmének válnak szószólóivá. Jól tudják ők, hogy mit jelent Ausztria hálája. Előbb a kisujj, aztán az egész kar . . . Aztán mind a két kar . . .

Elsősorban azoknak a vezető horvát politikusoknak feladata, hogy a horvátországi közhangulatát a magyarság felé hajló rokonszenvnek megnyerjék, akik eddig a nagyhorvát ideákat a kétfejű sas égisze alatt vélték megvalósítani. Hirdessék ők sajtóban, klubokban, a társadalmi mindennapi érintkezés fázisaiban, hogy csak a horvát–magyar barátság, a szívben, lélekben és politikai téren való méltányos ki- és megegyezés az a csálhatatlan és természetes vademekum, amely a horvátországi jövő egzisztenciáját a mienkével biztosítja, s akkor semmi, de semmi nehézsége nem lesz annak, hogy a Drávánál ne nyújtsuk át szeretettel békejobbunkat. Ha garantálni tudják nekünk a horvátok vezető férfiai a horvát közvéleménynek ezt a nyíltszívűségét, ha a közhangulatba be tudják plántálni ezt a legkevésbé sem lealacsonyító érzelmeket, felfogást, akkor legyenek meggyőződve, hogy ha a magyar sajtóban akár „vonalon alul”, akár „vonalon felül” politizálnak a horvát kérdéssel, ezt a kérdést bármikor, bármely pillanatban örökre megoldjuk, megoldani segítjük egy kiáltással, egy magyaros köszöntéssel:

— Isten hozott benneteket, horvát testvérek!

A részleteket majd elintézzük megértéssel a zöldasztalnál, illetőleg a parlament tanácskozó terében. Mindenesetre adja isten, hogy a rokonszenv által sugallt cikkünk rokonszenvet keltsen a Dráva és a Száva között lakó horvátok között, akiket testvérünknek vallottunk, vallunk és fogunk vallani mindig.

Balla Károly

B

1905 júl. 16

Tomassich Miklós horvát országgyűlési képviselő válaszcikke az Egyetértésben a horvát–magyar együttműködésről¹

Az *Egyetértés* 187. számában Balla Károly úr tollából eredő *Horvátok és magyarok* című cikk országszerte kétségkívül a legnagyobb rokonszenvet keltette fel, és a horvátországi újságok pártkülönbség nélkül örömmel és őszinte jóindulattal fogadták a testvéries hangú üzenetet. Az egész cikknek a tartalma oly helyes, hogy akár egy szót is hozzátenni feleslegesnek tartom. Mert éppoly szent igazság, hogy nem létezhet erős Magyarország Horvátország nélkül, amint igaz, hogy a horvát nemzet individualitásának fenntartása és fejlesztése *csak a magyar birodalmi közösségben* érhető el a legjobban. Ezt az igazságot már igen gyakran hallottuk hangsúlyozni úgy a parlamentben, mint a sajtóban, de sajnos: a *mindennapi politikában* mindinkább az a nézet domborodik ki, mintha az egész *Deák-féle ki-egegyezés magyar részről nagy hiba lett volna*, és épp azért ott, ahol csak lehet, a horvátok jogait az államegység javára meg kell szorítani. Innen származik a magyar nyelvnek behozatala ott, ahol a *törvények értelmében* a horvát nyelv az egyedül jogosult nyelv. Ilyen eljárás mellett nemcsak a *törvény szentsége szenved*, hanem a *népzet zöme vagy bizalmatlanná, vagy apatikussá* válik. A hajlandóság a magyarság-

¹ A közlemény címe és lelőhelye: *Horvátok és magyarok. Egyetértés* 1905. júl. 16; 194. sz.